

ἀπὸ τῆ μονομέρεια τῆς κοινωνιολογικῆς βιβλιοθήκης, χτυπάτε καὶ δὸς του χτυπάτε.

Θέλετε νὰ μὲ σώσετε ἀπὸ τὸν κατήφορο τῆς πρωτοπορίας. Εἶναι ἀνήφορος δύσκολος. Τοὺς κατήφορους ἐγὼ τοὺς βλέπω ἄλλοῦ καὶ μποροῦνε ἄλλοι νὰ μᾶς καταποῦνε, νὰ ρημάξουνε τουλάχιστο πολλές ἄξιες δυνάμεις μας, ὅπως αὐτὲς π. χ. ποὺ ἀψηφᾶνε τὴν πολυπλαπλῆ ὁδηγία τῆς ζωῆς, τὰ ἀπύθμενα ἐρωτηματικά τῆς, καὶ ζοῦνε μὲ τίς βιβλικὰ ξεκαθαρισμένες γνώμες τους.

Θελήσατε, φίλε κ. Παρορίτη, νὰ πάρη πλατύτερη ὄψη ἢ συζήτησή μας. Σᾶς ἀκολούθησα καὶ σᾶς εὐχαριστῶ εὐλικρινά.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

Ο ΚΟΙΤΑΧΤΗΣ

Ἐγὼ εἶμαι ὁ κοιταχτῆς
Καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ μου μάτι.
Σὲ γυάλινο παλάτι,
Πολὺ μακρὰ ἀπ' τῆς γῆς
Τὰ χαροχτυπημένα,
Δὲν ἀγαπῶ κανένα,
Δὲ μ' ἀγαπᾶ κανεὶς.

Μᾶρέσει νὰ θωρῶ
Τὴν ὁμορφιά τοῦ πόνου'
Καὶ τὰ φτερὰ τοῦ χρόνου,
Στῶν κόσμων τὸ χορὸ,
Νὰ τὰ πετᾶν τὰ νιάτα
Μέσ' ἀπ' τὴν ἴσια στράτα
Σὲ βάραθρον ὑγρό.

Ποθῶ κάθε γραμμὴ
Σὲ πρόσωπα, σὲ χέρια,
Σὲ ρόδα καὶ σ' ἀστέρια,
'Απὸ θεοῦ βαλτή'
'Αντήχισμα τοῦ νοῦ του
'Απὸ τοῦ θεοῦ χεριοῦ του
Τὸ χαίδεμα πλαστή.

Μᾶρέσει ὁ χωρισμὸς
'Απὸ τ' ἀνθρώπινα ὄλα...
'Απὸ τοῦ Μίῃ τῆ βιόλα
Στὸν ἥλιο, ἕνας ρυθμὸς'
Κι ὄλα νὰ τὰ σπαράξει
Καὶ νὰ τὰ κουρελιάξει
'Ο κρύος ὁ λογισμὸς.

Στῆ Λήθη νὰ χαθεῖ
Τὸ κλάμα ποῦχω κλάψει.
Εἶναι καιρὸς νὰ πάψει
Τὸ κάμα στὴν ψυχὴ.
Ν' ἀνέβει στὴ γαλήνη
Κι ἀπαθὴ ἐκεῖ νὰ μείνει
Γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ.

ΗΘΟΣ ΔΕΛΦΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ» ΤΟΥ Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ

Ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει ἀδίσταχτα, εἶναι, πῶς τὸ καινούργιο βιβλίον τοῦ Π. Ἀφθονιάτη, μὲ τὸν τίτλο «Μετανάστες», παρουσιάζει καταπληκτικὰ ἐξελιγμένη τὴν αὐθεντικὴ προσωπικότητα τοῦ νέου μας συγγραφέα. Τὸ βιβλίον αὐτό, χωρὶς νὰ εἶναι μῆτε διήγημα, μῆτε μυθιστόρημα, μῆτε ξώδερες ψυχολογικὲς παρατηρήσεις χρονολογίου ὑπὸ τύπον ἔργου τέχνης, ἔχει μιὰ σταθερὴ τάση πρὸς τὴ συνθετικὴ λυρικοφιλοσοφικὴ ποίηση, μὲ μορφὴ εὐχυμῆς καὶ χτυπητὰ χρωματισμένης ρυθμικῆς πρόζας. Μᾶς ἀποκαλύπτει τὸν κ. Ἀφθονιάτη, ποιητὴ πέρα γιὰ πέρα, καὶ μαζί ἀνθρώπο τῆς σοβαρῆς σκέψης, π ὃ δείχνει πῶς πραγματικὰ τὸν ἀνησυχοῦν καὶ τὸν βασανίζουν ἐπίμονα, τὰ πολὺπλοκα προβλήματα καὶ οἱ ἀκαθόριστες τάσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ φιλολογία μας ἡ περὶ τῆς πρὸς κάποιον ἄχρωμ., ἄβαθο, καὶ ἀνούσιο κοσμοπολιτισμὸ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πρὸς τὴ δημιουργία χαρτονιῶν ἡρώων ποὺ ἀπαγγέλλουν παπυγαλίζοντας, διάφορες θεωρίες, ὃ κ. Ἀφθονιάτης ἀγωνίζεται νὰ συμμαζέψει, νὰ συμπυκνώσει καὶ νὰ ταχτοποιήσει στὴν τέχνη του μέσα ὃ,τι ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ ὑπάρχει τριγύρω μας—κυριώτατα τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς—καὶ ἄξιο νὰ μᾶς προσανατολίσει πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας πρὸ παντός. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του «Μετανάστες» δὲ συμβολίζει, παρὰ τὴν ἀδιάκοπη καὶ μαρτυρικὴ ἀλλαγὴ μιᾶς ἀληθινῆς καὶ ζωντανῆς σκέψης, μιᾶς πλατειᾶς καὶ ἀνήσυχης συνείδησης, ἀνάμεσα στ' ἀντικρουόμενα ρεύματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τῶν σύγχρονων πόθων καὶ ἰδανικῶν, ποὺ ὅσο καὶ ἂν μᾶς φαίνονται ἰδανικὰ καινούργια, δὲν εἶναι παρὰ τὰ καλιά, τὰ αἰώνια, ξαναφερμένα στὸ φῶς μὲ νέα πρόσωπα, δὲν εἶναι κατὰ βᾶθος, παρὰ ὃ ἀδιάκοπος πόθος τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξηψωθεῖ, νὰ καλλιεργηθεῖ, νὰ πλάσει τὴν εὐτυχία του, μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια. Ἐνα σωρὸ σύγχρονα Ἑλληνικὰ καὶ παγκόσμια προβλήματα θίγει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀφθονιάτη. Ἡ φιλολογία μας, ἡ πολιτικὴ, τὰ ἰδεολογικὰ φαινόμενα καὶ οἱ κοινωνικὲς τάσεις, κοιτάζονται μὲ τὴν προεπούμενη καὶ ἀμερόληπτη ματιὰ. Καὶ δὲν κοιτάζονται ἀπὸ τὸ νοῦ ψυχρὰ καὶ μεθοδικά, ἀπὸ καθαρὰ φιλοσοφικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ ἀποψη. Ἡ καρδιά καὶ τὸ θερμὸ αἴσθημα, παίζουν τὸν πρωτεύοντα ρόλο, ζωογονοῦν μὲ τὴ θέρημη τους τὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα, καὶ τῆς δίνουν μιὰ κίνηση καὶ μιὰ δύναμη μοναδική. Ὅσο καὶ ἂν ὃ συγγραφέας ρέπει πρὸς τὴν ἐπαναστατικότητα, πρὸς τὴν ἀπελευθερωτικὴ ἀνταρσία, δὲν ξεσπάει φανατικὰ σὲ θυμιάματα εἰδῶλων, ξαίρει νὰ κυβερνᾷ τὸ ἐπαναστατημένο εἶναι του. Ὁ Τζίμης, ὃ ἰδεολογικὸς τύπος, φιλολογικὴ ἐνσάρκωση τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα, περνάει βασανιστικὰ ἀπὸ πολλοὺς σταθμοὺς στοχασμῶν καὶ πίστεων, ἀνανεώνεται συνεχῶς, καὶ ἂν δὲν κινδύνευα νὰ παρε-

ξηγηθῶ, θὰ τολμοῦσα νὰ τὸν παρουσιάσω κατὰ τὴν ψυχροσύνησιν καὶ τὴν νοσοτροπία, κατὰ τὸν καθαρὰ ἔγκεντρικὸ τοῦ χαρακτήρα, μὲ τὸ «Γύφτος» τοῦ Παλαμᾶ, ὅσο καὶ ἂν ὁ «Γύφτος», δημιουργία μεγάλης ποιητικῆς φαντασίας, ἐνεργεῖ σὲ πλαίσιο μυθολογικὸ, καὶ ἀντίθετα, ὁ Τζίμης, εἶναι ἄνθρωπος ἐξωτερικὰ πεζὸς τῆς ὑπερμοντέρνας, θὰ λέγαμε, ζωῆς. Ὅμως εἶναι καὶ οἱ δυὸ συνειδήσεις κινούμενες συνεχῶς μεταξύ φιλοσοφικῶν ἀντιφάσεων, εἶναι καὶ οἱ δυὸ, καθρεφτίσματα τῶν ἰδίων τῶν συγγραφέων τους. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀφθονιάτη, ἀξίζει ἀκόμα περισσότερο, γιατί δείχνει τουλάχιστον στενή καὶ ἀληθινὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ συγγραφέα του, πρᾶγμα πού δὲν παρατηρεῖται συχνά, σὰ ὁλοένα ἐκδιδόμενα καὶ ὑπερμοντερονίζοντα ἔργα τῶν συγγραφέων μας.

Δὲν κάνω ἀνάλυση τοῦ βιβλίου, γιατί, φυσικὰ ἀπευθύνομαι σ' αὐτοὺς πού ἔχουν πλέξει καλοσυνείδητη γνωριμιά μαζί του. Ἄλλωστε ἐκφράζω ἀκατάστατα κάπως τίς ἀπόλυτα προ-

σωπικὲς ἐντυπώσεις μου, χωρὶς τὴν πρόθεση ἀναλυτικῆς κριτικῆς. Εἶδ' ἄλλως, πόσα θὰ εἶχε νὰ πεῖ κανεὶς! Καὶ γιὰ τὴ μορφὴ ἀκόμα. Μπορεῖ τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν ἀποψη καθορισμένης λογοτεχνικῆς μορφῆς, νὰ μὴ μᾶς δίνει ἔδαφος νὰ τὸ κρίνουμε, ἀλλὰ δὲ διστάζουμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ κ. Ἀφθονιάτης πρωτοτυπίζει χωρὶς κανένα κίνδυνο βλάβης. Ἡ μορφὴ τῶν «Μεταναστῶν» δὲν εἶναι κάτι τι τὸ ἐνιαῖον, καὶ τὸ ἐξ' ἀρχῆς καταστρωμένο. Παίρνει, ἀνάλογα, τὴ μορφὴ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἰδέας, μεταβάλλεται καλλιτεχνικὰ καὶ ρυθμικὰ ἢ σύνθεσίν της, ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου. Μερικὲς σελίδες, εἶναι πραγματικὸ τραγούδι, νευρώδικοι δυναμικοὶ περιεχομένου, ὑποβάλλουν, συγκινοῦν, παροτρύνουν τὸ νοῦ πρὸς τὸ στοχασμό.

Αὐτὰ εἶχα σύντομα νὰ παρατηρήσω. Εὐχόμαι στὸ συγγραφέα, νὰ ἐξακολουθήσει δημιουργικὰ πάντα, τὸν καλοχάραχτο δρόμο του. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΣΑΤΙΡΕΣ (*)

Ἔτσι κιόλας ἐχώρισαν νὰ κοιμηθοῦν. Μονάχα ὁ Μέρμηρας στ' ἄδειο κελλί τὸν ξένο σὰν ὀδήγα τοῦπε, γιὰ τὸ τραγούδι του, πὼς ἱστοροῦσε τάχα πολλὰ σάμπως μελλούμενα καὶ περασμένα λίγα...
Κι ὁ Ὑπνος, σκλάβος μπιστικὸς τοῦ Χάρου πού τὸν στέρνει τοὺς ζωντανούς πάνω στὴ γῆ νὰ πιάνει κάθε βράδου κ' ἐπὰ στὸ χρέος ποῦχουνε τὸ διάφορο νὰ παίρνει, γοργὰ τοὺς ξεμονάχιασε μεσ' στὸ σκοτάδι.—
Μὰ ἡ νύχτα σὰν ξεψύχαγε,—τὴν ὥρα τὴ στερνὴ π' ὄνειρα ὀμάδι καὶ στοιχειά, ἴσκιοι καὶ βρυκολάκοι στὸν κάτω κόσμον κρύβονται μόλις τὸ φῶς φανεῖ κρινόροδο κυλάμενο σὲ φιλντισένιο αὐλάκι—
κ' οἱ τρεῖς ξυπνήσαν χάραμμα, καὶ θελητὰ κατόπι στὸ ζεῦγι μπήκαν τῆς δουλειᾶς, στῆς ἐγνοίας τὸ μαγγάνι, ἴδια ὅπως ὄλοι ζεύγονται καθημερινὸς οἱ ἀνθρώποι ὄσους ἢ Μοίρα χαμπηλὰ στὸν κόσμον βάνει.
Καὶ δούλεψαν ὀλήμερα στὸ ξέφραγο χωράφι, πού πρὶν ἄλλοι δὲν τ' ὄριζαν, οὐδ' ἄλλοι τ' ὄρεγόνταν, γιὰτ' εἶταν πετρολίθαρο κι ἀπανωθιὸ τοῦ τράφοι πέφταν πού τὸ νερόγλυφαν σὰν οἱ βροχὲς ἐρχόνταν.
Γι' αὐτὸ στὶς κακοτράχαλες ἐκείνες ἀπλουδέρες μεσ' σὲ παληοχαλέπεδα κ' ἐρείπια καὶ συντριμια τσουκνιδοσπαρτοτύλιχτα πού φώλιαζαν γουστέρες καὶ πού βοσκολογούσανε πετούμενα κι ἀγρίμια χαιράμενα τὴν ἐρημιὰ τοῦ ρημαγμένου τόπου, ὅπου ποτὲ δὲ σκιάζονταν ἀπὸ τὸν ἴσκιο ἀνθρώπου, ὁ Κράνος τ' ἀποφάσισε τὴ σκῆτη τους νὰ χτίσουν, μακρὰ ἀπ' τὰ σκόρπια καὶ φτωχὰ τοῦ κάμπου μικροχώρια, καὶ τ' ἄγρια τὰ ξέφωτα μερόνοντας νὰ ζήσουν μὲ τὴ φτωχὴ τους τὴ σοδειὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους χώρα.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ

*) Οἱ προηγούμενοι στίχοι δημοσιεύθηκαν στὸ 7 φύλλον (Ἀπριλίου 1930) τοῦ «Νουμά».